

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันนี้ สังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จากระบบเกษตรกรรม มาสู่ระบบอุตสาหกรรม มีการนำเทคโนโลยีขั้นสูงและสลับซับซ้อนมาใช้มากขึ้น ซึ่งมีผลทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยต้องปรับเปลี่ยนตามไปด้วย อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลง เพื่อการพัฒนาประเทศ และการที่จะพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ จำเป็นจะต้องมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพและมีสุขภาพที่ดี

ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 กล่าวถึงแนวนโยบายการศึกษาของรัฐใน หมวด 2 ข้อที่ 13 ไว้ว่า รัฐพึงจัดให้สาระและกระบวนการเรียนรู้ครบถ้วน และกลมกลืนกัน ระหว่างความเจริญงอกงามทางคุณธรรม จริยธรรม และปัญญา กับ ความเจริญทางวัตถุ และระหว่างความเจริญงอกงามทางร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้เพื่อการดำรงชีวิตที่สมบูรณ์ตาม สภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (แผนการศึกษาแห่งชาติ, 2520) ในแผนพัฒนา การศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ข้อ 8 กำหนดนโยบาย ไว้ว่า ให้เยาวชนและประชาชนตระหนักในความสำคัญของพลานามัยและโภชนาการ พร้อมทั้ง ดำเนินการประพฤติปฏิบัติและร่วมให้การสนับสนุนให้ เป็นไปตามหลักวิชาการในด้านพลานามัย และโภชนาการ เพื่อให้เยาวชนและประชาชนมีมาตรฐานทางสุขภาพและพลานามัยทั้งกายและ จิตสูงขึ้นไป โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนมีสุขภาพดี ซึ่งจะ ทำให้เกิดความพร้อมในการเรียนรู้ สาระด้วยผลสัมฤทธิ์ในการเรียน นักเรียนไม่อาจจะศึกษา เล่าเรียนได้ครบถ้วนที่มีสุขภาพอ่อนแอเจ็บป่วยเป็นประจำ ดังที่อริสโตเติล (Aristotle) และเพลโต (Plato) ได้ให้ความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า "ก่อนที่จะให้การศึกษาทางด้านอื่น ๆ สมควรจะให้เด็กมีสุขภาพดีเสียก่อน" (สุชาติ โสมประยูร, 2526)

องค์การอนามัยโลก ได้ให้นิยามของคำว่า "สุขภาพ" (Health) นั้น หมายถึง "ภาวะแห่งความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมถึงการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยดี มิได้หมายความว่าเพียงแต่ปราศจากโรคหรือทุพพลภาพเท่านั้น" (Health is the state of complete physical mental and social well being not merely the absence of disease or infirmity) (สุชาติ โสภประยูร, 2526) ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สุขภาพกายและสุขภาพจิต เป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาชีวิตของทุกคน

โรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมมีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนให้นักเรียนหรือเยาวชนของชาติเกิดการพัฒนาให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้ด้วยดี และเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพของประเทศต่อไปในอนาคต แชมเบอร์เลน (Chamberlain: 1966) กล่าวว่า "สุขภาพของนักเรียนเป็นเรื่องสำคัญที่ทางโรงเรียนและครูจำเป็นต้องให้ความสนใจเป็นอย่างมาก" และจากการสำรวจภาวะสุขภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา เขตกรุงเทพมหานครพบว่า นักเรียนจำนวนมากมีสภาวะสุขภาพไม่สมบูรณ์ และเป็นโรคต่าง ๆ ซึ่งกองอนามัยโรงเรียน กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ได้ตรวจสุขภาพของนักเรียน ปี พ.ศ. 2531 เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 15,479 คน พบนักเรียนมีปัญาสุขภาพ 8,246 คน โรคที่พบได้แก่ ไข้หวัด 3,312 คน สลายตาผิดปกติ 1,410 คน เกาต์ 1,032 คน สุขภาพไม่สมบูรณ์ 1,019 คน โรคผิวหนังอื่น ๆ 988 คน เชื้อจุกอักเสบ(หวัด) 799 คน ต่อมทอนซิลอักเสบและคออักเสบ 304 คน (กองอนามัยโรงเรียน, 2531) นอกจากนี้ยังพบนักเรียนมีปัญาสุขภาพจิตและปัญหาเสนาติคอีกด้วย ดังนั้นตลอดเวลาที่เด็กอยู่ในโรงเรียน สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนและส่งผลต่อสุขภาพของนักเรียนทั้งด้านร่างกายและจิตใจรวมทั้งปัญหาสุขภาพของนักเรียน ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากขาดความรู้ในด้านการป้องกันโรค และการส่งเสริมสุขภาพ ทั้งส่วนบุคคล ครอบครัวและชุมชน

การที่โรงเรียนจะสร้างเด็กให้มีคุณค่าขึ้นมาั้น นอกจากจะต้องพยายามแสวงหาและ

จัดสรรความรู้ที่ตีมีประโยชน์มาสอนให้กับเด็กด้วยวิธีการสอนแบบต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพแล้ว บุคลากรในโรงเรียนยังจะต้องช่วยเหลือดูแลให้เด็กนักเรียนได้มีชีวิตอยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุขในบรรยากาศหรือสภาพการณ์ที่เอื้ออำนวยให้เด็กสามารถเรียนรู้วิชาการต่าง ๆ ได้ อย่างเต็มที่ และมีความเจริญงอกงามในบุคลิกภาพทุกด้านทั้งทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมได้อย่างต่อเนื่องอีกด้วย งานประเภทที่กล่าวมานี้ ก็คือ การจัดกิจกรรม นั้นเอง

"กิจกรรม" ที่กำหนดในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันของนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ตามความสนใจและความถนัด เป็นการสร้าง ประสบการณ์เพื่อให้เกิดเจตคติและพัฒนาบุคลิกภาพอันพึงประสงค์ กิจกรรมจึงไม่ใช่การสอน เนื้อหาสาระและการวัดความรู้ ดังนั้นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพขึ้นในโรงเรียนจึงเป็น วิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กมีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม รู้จักวิถีปฏิบัติและ เอาใจใส่ในการดูแลสุขภาพของตนเองมากขึ้น

แม้ว่างานด้านพัฒนาและส่งเสริมสุขภาพเป็นงานที่สำคัญมากงานหนึ่งแต่ดูเหมือนว่า ยังคงมีปัญหาในการดำเนินการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพแอบแฝงอยู่มาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจใครศึกษาสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากอยู่ในเขตที่มีความเจริญ งามทางวัตถุควบคู่ไปกับอันตรายจากอุบัติเหตุและสิ่งต่าง ๆ อย่างมากมาย จึงเป็นที่ น่าสนใจใครศึกษาว่าในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร มีการ จัดกิจกรรมอะไรขึ้นบ้างที่จะช่วยให้เด็กนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนได้เล็งเห็นและ ตระหนักถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นและมีผลเสียต่อภาวะสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจเพื่อกระตุ้น สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง เป็นผลเมือง ที่มีคุณภาพของประเทศต่อไป นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใครศึกษาถึงปัญหาในการจัดกิจกรรม

ที่ส่งเสริมสุขภาพด้วยว่ามีสิ่งที่เป็นอุปสรรคในการจัดกิจกรรมหรือไม่ มากน้อยเพียงใด เพื่อประโยชน์และเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัญหาการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของหัวหน้าหมวดพลานามัย ครูสุขศึกษา และครูนามัยโรงเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายที่เป็นสหศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น
2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับสภาพการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยส่วนรวม และเปรียบเทียบปัญหาการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามการรับรู้ของผู้ตอบแบบสอบถาม
3. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการสำรวจข้อมูลตามการรับรู้ของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับสุขภาพของนักเรียน ได้แก่ หัวหน้าหมวดพลานามัย ครูสุขศึกษา และครูนามัยโรงเรียนเท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้วิจัยถือว่า ผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ที่มีส่วนในการรับรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร
2. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นไปตามการรับรู้ของผู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร จึงถือว่าเป็นข้อมูลที่เป็นจริงและเชื่อถือได้
3. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้คำนึงถึงระยะเวลาในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ผ่านมา

ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาโดยใช้แบบสอบถามเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สภาพ หมายถึง สภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ปัญหา หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย ปัญหาด้านการบริหาร ปัญหาด้านบุคลากร ปัญหาด้านงบประมาณ และปัญหาด้านเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์

กิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อพัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกคนในโรงเรียนโดย เฉพาะนักเรียนให้มีมาตรฐานสุขภาพที่สูงขึ้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากการเรียนการสอนในห้องเรียน ได้แก่ กิจกรรมด้านโภชนาการ การออกกำลังกายและการเล่นกีฬา การนันทนาการเพื่อสุขภาพ สุขภาพจิต และกิจกรรมที่ส่งเสริมวิชาสุขศึกษา

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง สถาบันที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและ
มัธยมศึกษาตอนปลายประเภทสหศึกษาในสังกัดกรมสามัญศึกษา กองการมัธยมศึกษา กระทรวง
ศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร

หัวหน้าหมวดพลานามัย หมายถึง ผู้ที่รับผิดชอบงานด้านพลศึกษา สุขศึกษา และ
สันทนาการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ครูสุขศึกษา หมายถึง ผู้ทำหน้าที่สอนวิชาสุขศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ครูอนามัยโรงเรียน หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ให้การรักษาพยาบาลเบื้องต้นและให้
คำแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพแก่นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนมัธยมศึกษา